

dr hab. inż. Ewa Grzebelus
Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie
Wydział Biotechnologii i Ogrodnictwa
Instytut Biologii Roślin i Biotechnologii
Zakład Genetyki, Hodowli Roślin i Nasiennictwa
al. 29 Listopada 54, 31-425 Kraków

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Moniki Chylińskiej

pt. Badanie zawartości polisacharydów w ścianie komórkowej owocu pomidora w różnych stadiach jego dojrzałości

wykonanej

w Zakładzie Mikrostruktury i Mechaniki Biomateriałów Instytutu Agrofizyki PAN

pod opieką naukową promotora prof. dr hab. Artura Zdunka

i promotora pomocniczego dr Moniki Szymańskiej-Chargot

W przedstawionej do recenzji pracy Autorka podjęła próbę wszechstronnej analizy zmian składu ściany komórkowej, jakie zachodzą w trakcie fizjologicznego dojrzewania owoców, w głównej mierze w kontekście poznania przyczyn mięknięcia owoców, procesu o dużym znaczeniu gospodarczym. Przedmiotem badań był pomidor, obiekt modelowy w badaniach zjawisk związanych z formowaniem i dojrzewaniem owoców. Badania zawarte w pracy doktorskiej Pani mgr Moniki Chylińskiej obejmowały analizę biochemiczną i fizyczną owoców, analizę zawartości polisacharydów ściany komórkowej, analizę widm w podczerwieni (FT-IR) oraz Ramana dla wybranych frakcji pektyn i hemiceluloz oraz analizę przestrzennej lokalizacji polisacharydów z wykorzystaniem mikroskopii ramanowskiej i konfokalnej. Podjęte działania pozwoliły uzyskać kompleksowe informacje nie tylko o składzie ilościowym i jakościowym roślinnej ściany komórkowej, ale także o przestrzennej lokalizacji polisacharydów w analizowanych stadiach dojrzałości owoców oraz wykazały przydatność niedestrukcyjnej techniki obrazowania ramanowskiego w śledzeniu zmian mikrostruktury ścian komórkowych.

Struktura pracy

Praca obejmuje 110 stron maszynopisu, jest zorganizowana w sposób typowy dla prac naukowych z zakresu nauk przyrodniczych, ponadto zawiera szczegółowy spis treści, wykaz

skrótów wykorzystanych w tekście, materiały dodatkowe z obrazami Ramana i mikroskopii konfokalnej oraz spis rysunków i tabel.

Streszczenie w języku polskim i angielskim bardzo dobrze charakteryzuje założenia pracy i prezentuje najważniejsze obserwacje i wnioski poczynione przez Autorkę.

Krótki *Wstęp* stanowi syntetyczne wprowadzenie w tematykę badawczą podjętą w pracy doktorskiej oraz wskazuje na zasadność przeprowadzonych badań.

Przegląd literatury obejmuje 16 stron maszynopisu, jest poprawnie skonstruowany i stanowi syntetyczny opis wiedzy związanej z podjętym przez Autorkę problemem, dobrze wprowadzając w tematykę badawczą realizowaną w pracy doktorskiej. Autorka precyzyjnie omówiła budowę roślinnej ściany komórkowej oraz przedstawiła zmiany w niej zachodzące w czasie dojrzewania owoców. Ostatni podrozdział przeglądu literatury to charakterystyka wybranych (zarówno klasycznych jak i nowatorskich) metod badań składu ściany komórkowej tj. spektroskopii w podczerwieni i Ramana, mikroskopii ramanowskiej oraz immunofluorescencji. W tej części pracy zabrakło mi jednak (tak dla porządku) nawet krótkiego odniesienia do mikroskopii konfokalnej, zastosowanej przez Autorkę do wizualizacji pektyn znakowanych przeciwciałami.

W rozdziale *Cel i zakres pracy* nawiązując do dotychczasowych, czasami sprzecznych informacji odnośnie budowy roślinnej ściany komórkowej Autorka precyzyjnie określiła cel główny i cele szczegółowe swoich badań. Ponadto nakreśliła plan badań (zilustrowany czytelnym schematem proponowanych eksperymentów), w ramach którego założone cele zostały zrealizowane.

Wykorzystane w pracy *Materiały* roślinne zostały precyzyjnie scharakteryzowane, tak aby nie było wątpliwości jakie części owoców i w jakich stadiach dojrzałości były analizowane. *Metody* zostały opisane w sposób szczegółowy i kompletny, dla lepszej czytelności zilustrowane 1. tabelą i 6. rycinami. Należy podkreślić szeroki wachlarz zastosowanych metod o dużym poziomie trudności. Mimo dużej staranności w opisie zauważyłam pewne nieścisłości. Zgodnie ze źródłami na które powołuje się Autorka (Qin i in., 2012 oraz Batu, 2004) szóste (tj. ostatnie) stadium dojrzałości pomidora to *red* a nie *red ripe*. Nie do końca jest również jasne w ilu powtórzeniach biologicznych wykonano poszczególne analizy biochemiczne owoców – w tekście znajduje się tylko informacja o liczbie powtórzeń technicznych w odniesieniu do likopenu. W podrozdziale *Metody statystyczne analizy danych* nie zostało wystarczająco jasno sprecyzowane jakie grupy średnich z analiz chemicznych porównywano w teście RIR – staje się to dopiero oczywiste po przeanalizowaniu tabel 3-4 na str. 54-55. Autorka weryfikowała różnice statystyczne pomiędzy porównywanymi średnimi przy poziomie istotności równym 5% lub 0,05

(jak poprawnie zaznaczono w tab. 3-4), a nie jak podała na str. 52 przy poziomie istotności równym 95%.

Wyniki i dyskusja stanowią zasadniczą część pracy i obejmują 31 stron, w tym 3 tabele i 12 złożonych rysunków przedstawiających wybrane polisacharydy ściany komórkowej w postaci widm w podczerwieni, widm Ramana, obrazów Ramana oraz odpowiadające im analizy składowych głównych. Rezultaty badań są przedstawione czytelnie i poparte właściwie dobranym materiałem ilustracyjnym. Drobne niedopatrzenie Autorki to brak skali na obrazach Ramana w rys. 20 (str. 75), brak literowego opisu (A, B, C) dla poszczególnych elementów rysunku 24 oraz błędne odniesienie się do nich w tekście (np. wykresy współrzędnych czynników zmiennych PC2 i PC3 przedstawiono na rysunku 24A, a nie jak Autorka podaje 24B – str. 81). Moje wątpliwości budzi także skala naniesiona na wybranych obrazach mikroskopowych rysunków 25 i 26 – np. w pierwszym rzędzie obrazów rysunku 25 (detekcja z wykorzystaniem przeciwciała LM19) skala jest taka sama, podczas gdy są to wizualizacje uzyskane w różnych powiększeniach (może świadczyć o tym chociażby fakt, że w pierwszej kolumnie obrazów widzimy całe komórki, w drugiej natomiast ich fragmenty). Poszczególne wyniki są prawidłowo skonfrontowane z pracami innych zespołów co sytuuje je w szerszym kontekście. Małym przeoczeniem Autorki jest brak odniesienia do literatury wyników barwienia immunofluorescencyjnego polisacharydów ściany komórkowej.

Rozdział *Wnioski i podsumowanie* to syntetyczne przedstawienie najważniejszych osiągnięć przeprowadzonych badań oraz zbiór sześciu prawidłowo sformułowanych punktów, które w powiązaniu z kluczowymi elementami *Dyskusji*, przedstawiającymi szerszy kontekst pracy, stanowią bardzo rzetelne podsumowanie i podkreślają znaczenie prezentowanych wyników badań. W kontekście treści tego rozdziału, wydaje się, że jego tytuł powinien mieć brzmienie *Podsumowanie i wnioski*.

Literatura obejmuje 127 pozycji, w tym 31 publikacji naukowych z ostatnich pięciu lat. Lista referencji jest obszerna, aktualna, dobrze wyselekcjonowana i w pełni pokrywa dyskutowane zagadnienia, tym samym potwierdzając bardzo dobre przygotowanie teoretyczne Autorki do prowadzenia badań.

Na końcu rozprawy Autorka umieściła *Materiały dodatkowe* w postaci 12. rysunków przedstawiających przestrzenne rozmieszczenie poszczególnych składników ściany komórkowej wygenerowane za pomocą mikroskopii ramanowskiej i konfokalnej. Poszczególne panele są bardzo starannie opracowane graficznie – jednak podobnie jak w przypadku rys. 24-25 mam wątpliwości co do skali naniesionej na wybranych obrazach rysunków D5-D12 (np. rysunek D5, str. 99, pierwszy i trzeci rząd obrazów, skala jest taka sama – powiększenia różne). Ponadto w takich panelach zdjęć jak te zaprezentowane na rysunkach D5-D12 warto opisać co

przedstawiają poszczególne kolumny obrazów np. lewa kolumna – lokalizacja pektyn wyznakowanych przeciwciałem LM19 sprzężonych z Alexa Fluor, środkowa kolumna – wizualizacja ścian komórkowych w kontraście Nomarskiego (jak przypuszczam), prawa kolumna – nałożenie obu obrazów.

Merytoryczna ocena pracy

Dysertacja przygotowana przez Panią Monikę Chylińską dotyczy analizy mikrostruktury ścian komórkowych owoców w trakcie ich dojrzewania. Zmiany jakie wówczas zachodzą w ścianach komórkowych mają bezpośredni wpływ na właściwości mechaniczne tkanek, co między innymi wiąże się ze zjawiskiem mięknięcia owoców decydującym o jakości i wartości handlowej plonu. Uważa się, że właściwości mechaniczne tkanki owoców kształtowane są przez wzajemną adhezję komórek i w głównej mierze zależą od stopnia degradacji pektyn. Do określenia składu jakościowego i ilościowego polisacharydów ściany komórkowej, w tym pektyn, standardowo stosuje się metody biochemiczne lub alternatywnie/uzupełniająco spektroskopię w podczerwieni i Ramana. Natomiast do określenia rozmieszczenia biopolimerów wykorzystywane są stosunkowo czasochłonne i kosztochłonne metody immunocytochemiczne z przeciwciałami do epitopów polisacharydów ściany, znakowanymi fluorescencyjnie. W przedstawionej dysertacji Autorka zastosowała tę metodę jako referencyjną do mapowania ramanowskiego, jednej z najbardziej ostatnio rozwijanych technik spektroskopii Ramana. Dużą zaletą obrazowania ramanowskiego jest tworzenie „chemicznego” obrazu tkanek, których skład i struktura pozostają niezmiennie w stosunku do tkanki natywnej.

W wyniku dobrze zaplanowanych eksperymentów, z wykorzystaniem uzupełniających się technik, Autorka wykazała, że w trakcie dojrzewania owoców obserwuje się relokację pektyn w ścianie komórkowej. W owocach niedojrzałych ich rozmieszczenie jest niejednorodne, z wysoką zawartością w blaszce środkowej na styku sąsiadujących komórek, podczas gdy w owocach dojrzałych ich rozmieszczenie jest homogenne. Sugeruje to związek ze zmieniającymi się w trakcie dojrzewania właściwościami mechanicznymi tkanki owoców. Oprócz niezaprzeczalnego wkładu w badania podstawowe z zakresu mikrostruktury roślinnej ściany komórkowej, za szczególne osiągnięcie tej pracy uważam zastosowanie niedestrukcyjnej techniki jaką jest mikroskopia ramanowska w obrazowaniu kolejnych po barwnikach i karotenoidach roślinnych substancji biologicznych. Wydaje mi się, że opracowana przez Autorkę technika obrazowania ramanowskiego biopolimerów ściany komórkowej może zostać wykorzystana w badaniach odtwarzania ściany komórkowej protoplastów, krytycznego punktu ich redyferencjacji.

Podsumowując zaprezentowana rozprawa dostarcza wielu nowych, wartościowych informacji dotyczących przestrzennej relokacji polisacharydów ściany komórkowej w czasie dojrzewania owoców. Podjęta przez Autorkę tematyka posiada duże znaczenie poznawcze, a w dalszej perspektywie oferuje również potencjalne możliwości aplikacyjne. Należy także podkreślić, że praca była realizowana w ramach projektu badawczego NCN Sonata oraz stażu naukowego Doktorantki w Instytucie Fizyki i Inżynierii Materiałowej na Uniwersytecie Zasobów Naturalnych i Nauk Przyrodniczych w Wiedniu, sfinansowanego przez stronę austriacką. Wskazuje to na umiejętność współpracy Autorki w ramach krajowych jak i zagranicznych zespołów badawczych. Imponujący dorobek publikacyjny Doktorantki, stanowiący, wg bazy *Web of Science*, osiem publikacji w znaczących czasopismach naukowych, w tym jedna obejmująca część wyników zaprezentowanych w niniejszej rozprawie (Chylińska i in., *Plant Methods* 2014, 10:14), pozwala przypuszczać, że pozostałe wyniki przedstawione w dysertacji również zostaną opublikowane w czasopismach o podobnym znaczeniu.

Podsumowanie

Przedstawioną mi do oceny pracę doktorską Pani mgr Moniki Chylińskiej, pomimo wskazanych powyżej drobnych uwag, oceniam bardzo wysoko. Stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wykazuje odpowiednią wiedzę teoretyczną Autorki w dziedzinie nauk rolniczych i dyscyplinie agronomii oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Podsumowując uważam, że złożona dysertacja spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim określone w *Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* oraz w *Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa wyższego z dnia 30 października 2015 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora*. Wnoszę zatem do Rady Naukowej Instytutu Agrofizyki im. Bohdana Dobrzańskiego Polskiej Akademii Nauk w Lublinie o dopuszczenie Pani mgr Moniki Chylińskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Kraków, 10 sierpnia 2016

dr hab. inż. Ewa Grzebelus